

ОЛГА ОЉА ИВАЊИЦКИ, СЛИКАР

ОСВАЈАЊЕ НЕМОГУЋЕГ

„За мене је сликарство, а самим тим и стварање, само пут да до краја свог живота не стигнем празног срца” - забележила је Оља Ивањицки у свом дневнику 8. јула 1969. године. На вест о њеној смрти објављујемо један од њених последњих интервјуа, рађен у марту ове године.

Први интервју са Ољом радила сам 5. марта 1998, у њеној кући на Косанчићевом венцу. Разговор уз чај, слатко од латица ружа, у простору протканом неком фином руском сетом, њеним платнима, мистиком и златом... Сећам се да сам је питала, јесу ли све праве љубави тужне, а Оља је одговорила:

– Можда не у општем току ствари. Љубав је у суштини осећање којим се од неке друге особе тражи истоветност. Ако се у том осећању разликујете за милиметар, то опет није ваша мера. Љубав би требало да буде савршена, али она упорно измиче том савршенству. Један обичан дан разбија питање емоција. У мноштву сусрета, обавеза, послова – љубав измиче.

Други интервју је рађен 2004. године током мартовске изложбе Оље Ивањицки *Рециклирана историја уметности, станари Косанчићевог венца 19 и феномени 21. века*, када је „разиграни поп-арт” прешао у концепт развијањем циновског „свитка пролазности” на поду галерије, на коме су посетиоци остављали своје трагове.

Трећи интервју радиле смо недавно, у марту ове године, у истом простору, истом окружењу, са истом енергијом. И Оља је била иста. Фасцинантна и мистична, вишеструко талентована за уметност, филозофију, живот, али пре свега жена, у пуном и правом смислу који би требало да подразумева та реч, тај свет – све од нивоа архетипа до

современости. Завршавале смо разговор и Оља је, спремајући се за модну ревију, прокоментарисала: *Жеља ми је да још једном обујем ципеле са високим потпетицама, баш високим, танким, бар 12 сантиметара...*

Сећам се, помислила сам како та и таква енергија – никада не умире.

Рођена у браку мајора Василија Јаковљевича Васиљенка Ивањицког и Веронике Михајловне Пијатровске, као једино дете, Оља Ивањицки је у својим венама понела густу руску крв великог уметничког и генетског наслеђа. Такав потенцијал, уз одговарајући распоред планета, начинио је од Оље невероватног тркача, оног који у трци с временом стиже пре њега, а онда, са далеких, за нас смртнике недосањаних предела наше будућности или подсвести, Оља нам враћа слике – опомене. Крећући се кроз време у свим правцима, Ољин таленат се не исцрпљује само на општим местима сликарства и историје: *Тајна вечера, Бој на Иванковцу 1805, Бој на Делиграду 1806*, већ нас пророчански пита „Желите ли першинг за доручак на трави“ (1972), показује нам „Религију једног бога“ (1995), „Ајкуле и људе ајкуле“. То чини оном савршеном мешавином снаге и нежности, својственом ретким женама. Богдан Дукић је у тексту једног од каталога који су пратили њене изложбе записао: „Никада тврдо, уз гнев и помаму. Њено је духовно ткање такво да се стиче утисак да ни трње са руже не би одсекла, него га само заоблила, да не боде све и сваког, него само оног ко силином потегне на тај лепи цвет“.

□ *Судбином одређени или појединачним енергијама обликовани, наши животи се одвијају на различите начине. Шта је то што је одредило Ваш живот, што га је учинило баш оваквим каквим јесте? То наравно могу бити људи, догађаји, процеси, избори, мириси, тренуци...*

– Вероватно много тога. Све што нам се дешава одређује наше судбине. Можда и оно пре рођења, уколико си реинкарнација некога, а ја верујем да ми то јесмо. Желим да верујем да се у већини случајева душе враћају, да заврше нешто што нису стигле да ураде, или да поправе нешто што су квариле током претходног живота. Верујем у то, јер би било страшно да се рађамо само као материја, бездушна. Чак не верујем ни да материја нема свој дух. Ако волим некакав предмет, попут ове лупе коју држим, аутомобила или машине за веш, ја верујем да и они према мени осећају исто – да ме воле, да имају то нешто што ми зовемо осећајност, љубав, што није опипљиво, видљиво, што је пре флуид, омотач. Шта је утицало на мој живот? Пре свега то што сам живела од средине двадесетог века ка овамо, сећања на Други светски рат, на овај последњи рат који је бескрајно дуго трајао. Као што рекох, све нас одређује. Почетак и прапочетак, линија на длану, зацртана судбина. Прво чега се сећам из детињства јесте мирис *Мериминог* дечијег сапуна. Моја прва сензација није дошла преко говора, погледа. Дошла је преко мириса, који је остао исти до данас. Са истом асоцијацијом на воду, топло, чисто.

□ *„За мене је сликарство, а самим тим и стварање, само пут да до краја свог живота не стигнем празног срца“ – записали сте у свом дневнику 8. јула 1969. године. Колико је Ваше срце испуњено после свих тих година рада?*

– Прилично. Дани су ми покривени, сати. Стално се нешто дешава, стално нешто радим, а све то некоме нешто значи, можда најмање мени. Збир свега што сам урадила последњих година већ се мери неким чудним јединицама, које још нису назване. С једне стране то је страшно расипање енергије на потпуно различите ствари, не само на слике. Када само поново прочитам своју најновију збирку поезије коју су објавиле *Вечерње новости*, просто не могу да поверујем да сам то ја написала, да је мој мозак у тренутку писања тих реченица био до те мере фасцинантан. Има периода кад то није уопште, када ради на некој другој фреквенцији, на другачијем моделу живота. Када није укључен у спознају улоге лептира и паука у стварању универзума. А ти најнежнији примерци су, у ствари, најбескрупулознији. Они су ти који треба да нас упозоре, управо због тога што су тако безначајни, сметају нам, праве паучину... А никад се не запитамо шта је та паучина, какве су те чаробне нити које исцртавају слику универзума, каква су то краљевска имена која

су током еволуције понели? А њих има десетине хиљада врста. Можда је њихова функција управо у томе да нам покажу каква је универзум, каква је наша галаксија. Понекад помислим да ће када се сакупе све слике свих сателита који круже око нас, описати паукову мрежу. Као што једна једина ћелија у нашем организму зна све о нама, а ми још увек не знамо скоро ништа о њој.

Видети такве слике, захтева посебан дар. Некада је то дар једног тренутка, дана. Једноставно поклон.

□ *Уметник увек ствара свој свет – неку нову стварност. Како изгледа Ваш свет, ко су његови житељи, зашто су из неких далеких светова дошли на Ваше платна?*

– Последњих година, то је више него очигледно, у страховитом је успону лепота дизајна. То су сада већ неки космички облици. Најновији модели аутомобила су неописиво лепа, та естетика као да није овоземаљска. Мада сам се ја и раније сусретала са таквим облицима, њих има и на мојим ранијим платнима.

□ *Шта је то на чему сада радите?*

– Слика је интригантног наслова. Нисам је завршила. Боље да је не урадим онако како сам је назвала. За сада сам је оставила да буде ту негде, као почетак.

□ *Како се зове та слика?*

– Слика се зове *Страшни суд*. Зато сам одлучила да мало одложим њен завршетак. Заиста сам се уплашила када сам почела да је радим. Моје колеге уметници из неких ранијих времена радиле су слике са том тематиком, децидираном, коначном. Јер после тога више ничег нема. А окружени смо судијама и процесима, увучени у ужасе, а да више никоме није важно ко је заиста крив. Сваки дан се доносе неки нови закони, и у том обилу, у том мору папира, човек мора да се запита није ли, у ствари, он сам крив. Јер ко ће прочитати све што је прописано? Ко зна о шта смо се ми све

огрешили, а да и не знамо. Уосталом, сви ти закони санкционишу зло, зашто већ једном неко не сачини закон који ће награђивати добро? Како уопште живети по закону, кад га не знаш? Када сам радила *Једанаесту Мојсијеву заповест* питала сам све око себе да ми наброје оних десет. И скоро да нико није знао да ми без грешке наброји десет божијих заповести. Како ћемо онда знати све те законе којима нас сваки дан затрпавају.

□ Многи научници, социолози, психолози, филозофи тврде да ће 21. век бити век жена. По Вашем пројекту из 1982. године за слику *Христ 2000*, Христ је жена.

– Зашто да не? Зашто би само мушкарац поднео патњу овога света или идеју о његовом спасењу? Ваше питање је логично. У свету мушкараца зна се ко поставља питања и даје одговоре. Ако смо ми жене у прилици да постављамо питања и одговарамо на њих, онда имамо права да то и насликамо. Мада је ово наше време и даље време мушкараца, посебно у неким културама. Жена још увек нигде није стигла. Чак и возња аутомобила у неким државама није дозвољена женама.

□ Која је права природа жене, како је Ви осећате?

– Осећам је многострано. Све зависи од можданих капацитета жене, колико може у ту главу да стане и из ње изађе. Није реч о обиму кукова, величини груди, дужини ногу. Жена је онолико лепа колико је паметна. Тако ја осећам жену.

□ У Медијали, негде између 1953. и 1966, и њеном необузданом авангардизму, Ви сте проживели многе своје тадашње немире и немирења. Како вам то раздобље живота данас изгледа? Где је Медијала на Вашем путу?

– За мене Медијала има посебну вредност. То је она врста драгоцености која се држи у сефу, повремено се погледа, али је најчешће довољно знати да је ту. Некада сам се питала зашто богати људи држе своје вредности по сефовима, шта ће им када нису ту, поред њих, сваког дана. А сада сам и ја Медијалу похранила у свести као драгоценост коју не носим свакодневно, као нешто што није сасвим моје, јер има вредност по себи. Бојим се да ће је неко украсти. Понекад ми служи као осећај сигурности, зато јој се повремено враћам. Људи у току свог неминувог мењања могу да постану бољи или гори – сами бирају. Питање је колико старење и пропадање телесног условљавају и пропадање духа. Да ли је увек старење тако катастрофално, са толиким поружњавањем? Ја мислим да није. Е сад, како остарити лепо, велико је филозофско питање.

□ Како превазићи себе, питање је које пре или касније стоји на путу сваке креативности. Како га разрешавате?

– Често код оних који су направили ремек-дело видим промашаје. То је вољда неминуовно. Волим да посећујем велике музеје. Добро је да су велика платна ту, да их има, да су сачувана, добро третирана. Мада су својевремено у лондонској Националној галерији све слике премазали, лакирали и као поправили. То више нису те слике. То су сада неке нове слике са старим темама, радиле су их неке садашње руке реставратора, недовољно посвећених. Тако су они цео Музеј упропастили. Све је гланц ново, очишћено, без трага времена.

□ На једном од цртежа из студије руку 1959. године за „Тајну вечеру“, која ће настати 1983. године, записали сте: „ Све тече по плану моје неминуовности“. Да ли се неки судбински токови који су нам зацртани могу или не могу мењати?

– Могу и не могу. Треба и не треба. Питање је колико је наша воља изражена у неком тренутку и права одлука, оно што је најбоље за нас. Некада је одлагање и чекање неких правих тренутака бољи избор. Сликарство је посебна територија, рањива, повучена из жиже јавног живота. Сликари су осуђени да им се ствари дешавају на неком споредном колосеку. У сликарству не постоји аутопут, па се зна где је лево, где десно, а све то у три траке. Филм је себи обезбедио такав пут, и то у три, четири траке, без и једног бицикliste. Ми вазда пролазимо неким сеоским путевима. Филм има *Оскар*, *Змајеве*, *Лавове* – своје кризе, јер су све то већ освојили, паузе премеравања сопствених могућности. У сликарству све то не

постоји, бар не тако јасно изражено. Нама некакав *Оскар* може да се догоди у једном поподневу посебне инспирације и да заврши у ормару – да га нико никада не види. Нама *Оскар* може да остане у ормару а да ни ми сами не будемо тога свесни.

□ У Вашој девојачкој соби, код госпође Маре, Чубрина 4, негде између 1955. и 1958. године, без употребе решоа, са кувањем кафе једном недељно и испијањем натенане, живели сте, рекло би се, аскетски живот једног младог уметника. А олет, не могу да се отмам утиску да у тој причи има и неке посебне поетике. Волела бих да знам како је из перспективе собе у Чубриној 4 изгледао живот, а како Вам данас изгледа?

– У Чубриној 4 сам насликала *Теуту*. Док сам је сликала, желела сам једино да буде лепша од *Монализе*, то је био мој задатак. Пре десетак година понудила сам да направим скулптуру коњаника, која би била постављена на *Славији* и окретала се око своје осе,

путањом казалице на часовнику. И коњ и коњаник би били златне боје. И што сам више размишљала о томе, све сам више понављала у себи, као када сам сликала *Теуту*, да то морају бити најлепши коњ и најлепши коњаник на свету. Од свих скулптура коња и коњаника, у свим градовима света – тај би морао бити лепши.

* *Теута личи на Вас.*

– Па, мора да личи, помало. Видите, то о чему вам причам јер је се променило свих ових година. Од тог захтева не одустајем. Јер, како би било да сам направила трећег коњаника по реду, да су остали лепши Петар Велики или Вашингтон. То не би имало смисла. ■

Драгана МАРКОВИЋ

